

WERELDWIJZER

UGANDA

PAUL DE WAARD

INHOUD

Voorwoord	9	<i>Alice Lakwena, aanzet tot onrust</i>	55
Introductie	12	Politieke structuur van	
ACHTERGRONDEN	15	Uganda	57
Het land	15	<i>Onrust in het Noorden, de macht van de LRA</i>	57
Welkom in Uganda, de parel van Afrika	15	Kunst en cultuur	59
Geografie	18	Economie	63
Het landschap	19	Algemeen	63
Klimaat	22	Het wegennet	63
Bevolking	23	Landbouw	65
Samenstelling en groei	23	Veeteelt	66
Godsdienst	26	Visserij	67
Onderwijs	26	Ankole runderen	68
Omgangsvormen	27	Bosbouw	69
Taal	28	Mijnbouw	69
Sport	29	Industrie	70
Het gebruik van Bantoe		Toerisme	70
taalvoorvoegsels	30	Investeringspolitiek	72
Geschiedenis	31	Openbaar vervoer	72
Inleiding	31	Vliegtuig	73
Overlevering en geschiedschrijving	32	Trein	73
De vroegste tijd	32	Bus	73
Batembuzi en Bacwezi, grondleggers van Uganda	33	Boot	74
<i>Het ontstaan van de Bacwezi</i>	34	<i>De ramp met de Bukoba</i>	74
De ondergang van		Eten en drinken	75
Bunyoro	37	Winkelen en souvenirs	78
De eerste Europeanen	38	Houtsnijwerk	78
Godsdiensttwisten	39	Muziekinstrumenten	78
Europese inmenging	40	Stoelen	78
Onder Brits bestuur	41	Matten	79
De koloniale tijd	42	Gezondheid	79
Politieke vorming	46	Inleiding	79
<i>Van kolonie tot democratie</i>	47	Voorzorgsmaatregelen	79
De eerste regeerperiode		Reisapotheek	80
Obote	48	Verzorging en hygiëne	81
Een ander schrikbewind	50	Tropische en andere aandoeningen	82
Een tussenfase	52	(Ki)Swahili	84
Museveni aan de macht	54	Achtergronden	84
		Uitspraak	85
		Groeten	85

Nationale parken en wildreservaten	89	Handig om mee te nemen	166
Algemeen	89	Touroperators	167
Flora en fauna	96	Tijdens de reis	167
Algemeen	96	Nuttige adressen	167
<i>Regenwouden, ondoordringbare uitdaging</i>	98	Aankomst	167
Flora	100	Geld	168
Fauna	104	Gezondheid	168
De grote negen (alfabetisch)	107	Telefoneren	168
<i>Neushoorn, laatste der Mohikanen?</i>	109	Touroperators in Uganda	169
Antilopen (alfabetisch)	115	Vervoer	169
<i>Hoorngeschal?</i>	116	Na de reis	169
Andere safaridieren (alfabetisch)	121	Douanebepalingen	169
<i>Berggorilla's: op sterven na dood</i>	123	Gezondheid	170
Vogels (alfabetisch)	129	Van A tot Z	170
Volkeren van Uganda, leefwijze en tradities	136	BEZIENSWAARDIGHEDEN	189
Inleiding	138	Rondreis door Uganda	189
Bantoevolkeren	136	Inleiding	189
Batwa en Bambuti, pygmeëen van Uganda	152	Het zuidoosten	192
Nilotische volkeren	153	De steden	192
Hooglandniloten	161	Kampala	192
Vestigingsplaatsen van de afzonderlijke volkeren	162	Jinja	204
PRAKTISCHE INFORMATIE	163	<i>Uitdaging van de 19^e eeuw: zoek de oorsprong van de Nijl</i>	210
Voor de reis	163	Tororo	212
Nuttige adressen	163	Mbale	215
Websites met algemene informatie over Uganda	164	Nationale parken en wildreservaten	217
Benodigde reisdocumenten	164	Mabira Forest Reserve	217
Boeking	164	Mount Elgon	
Bestemmingscheck	164	nationaal park	218
Douane	164	Het noordoosten	222
Geld	164	Sipi watervallen	222
Klimaat en beste reistijd	165	De steden	224
Gezondheid	165	Moroto	224
Bagage	165	Lira en Kitgum	225
Vervoersmogelijkheden naar Uganda	165	Nationale parken en wildreservaten	226
Kleding	166	Pian Upe wildreservaat	226
		Bokora wildreservaat	226
		Matheniko wildreservaat	226
		Kidepo Valley nationaal park	228
		<i>Stroppers: onuitroeibaar?</i>	229

Het noordwesten	232	nationaal park	286
De steden	232	<i>Op zoek naar berggorilla's, een onvergetelijke belevenis</i>	288
Moyo	232	Mgahinga Gorilla	
Gulu	234	nationaal park	291
Arua	233		
Pakwach	235		
Masindi	236	Het zuiden	293
Hoima	236	De steden	293
<i>Emin Pasha, kleurrijkste der ontdekkingsreizigers</i>	237	Ntungamo	293
Nationale parken en wildreservaten	239	Mbarara	293
Ajai wildreservaat	239	Masaka	297
Aswa Lolim wildreservaat	240	Het zuidoosten	300
Murchison Falls nationaal park	240	De steden	300
Karuma wildreservaat	246	Mpigi	300
Bugungu wildreservaat	246	<i>Lake Victoria</i>	302
Budongo Forest Reserve	247	Entebbe	304
<i>Chimpansees, bijna menselijk</i>	248	Nationale parken en wildreservaten	309
		Lake Mburo	
		nationaal park	309
		Katonga wildreservaat	311
		Mpanga Forest Reserve	313
Het zuidwesten	251	Ssesse eilanden	314
De steden	251		
Fort Portal	251	Namen van dieren en planten	317
Kasese	254	Inleiding	317
Bushenyi	255	Namenlijst Engels-Nederlands-Latijn	317
Kabale	256	Namenlijst Nederlands-Engels-Latijn	323
Kisoro	258		
Nationale parken en wildreservaten	260	Register	329
Semliki wildreservaat	260		
Semuliki nationaal park	262		
Rwenzori (Ruwenzori) Mountains nationaal park	266		
Kibale Forest nationaal park	272		
Kyambura (Chambura) wildreservaat	274		
<i>De Ugandese kob (Thomas' kob, kobus kob thomasi)</i>	276		
Queen Elizabeth nationaal park	277		
<i>Katwe, z(g)out(d)mijn van Uganda</i>	282		
Kigezi wildreservaat	283		
<i>Berggorilla's leefgemeenschappen</i>	284		
Bwindi Impenetrable			

OPGENOMEN KAARTEN

Ligging Uganda in Afrika	14	Kasese	255
Uganda, algemeen	16-17	Kabale	256
Uganda, fysisch	20-21	Kisoro	259
Volkeren van Uganda	25	Semliki n.p.	261
Nationale parken en wildreservaten	94-95	Rwenzori n.p.	267
Afstanden in Uganda	171	Rwenzori n.p., detailkaart	268
Het zuidoosten	192	Kibale Forest n.p.	273
Kampala	194-195	Kyambura wildreservaat	273
Kampala, centrum	198-199	Queen Elizabeth n.p.	278
Jinja	206-207	Queen Elizabeth n.p., detailkaart	279
Tororo	213	Bwindi Impenetrable Forest n.p.	287
Mbala	214-215	Het zuiden	294-295
Mount Elgon n.p.	219	Mbarara	296
Het noordoosten	222	Masaka	298
Kidepo Valley n.p.	229	Het zuidoosten	301
Het noordwesten	233	Entebbe	305
Murchison Falls n.p.	242-243	Lake Mburo n.p.	310
Het zuidwesten	251	Ssesse eilanden	315
Fort Portal	252		

Introductie

Het is een goede gewoonte geworden om een prominente persoonlijkheid uit het land te vragen een introductie te schrijven over zijn of haar land. We vonden mevrouw Mirjam Blaak, gevlucht minister van Uganda in Nederland, bereid die taak op zich te nemen. Ze kent het land door en door, verzorgde er reizen in opdracht van de overheid en kwam ten slotte zelf bij die overheid terecht. Wie zou beter in staat zijn om uit te leggen waarom u dit land moet bezoeken?

Beste lezers,

Al weer zo'n 30 jaar ben ik betrokken bij Uganda, ik heb er gewoond, gewerkt en geleefd en ben uiteindelijk inwoner geworden van de 'Parel van Afrika'.

Nadat president Museveni mij tot ambassadeur benoemde, ben ik teruggegaan naar Nederland, mijn geboorteland, waar ik nu al weer een paar jaar woon, maar ik mis mijn nieuwe vaderland elke dag.

U vraagt zich natuurlijk af waarom? Zonder uitpuittend te zijn noem ik een paar voorbeelden.

Om te beginnen is daar de enorme gastvrijheid van de Ugandezers. De warmte en de grote glimlach van de velen door wie je onthaald wordt bij aankomst, geeft mij iedere keer weer het gevoel van thuiskomen.

Uganda heeft het beste klimaat van de wereld, want het is het hele jaar door 25-30° C en er valt regelmatig regen. Ondanks dat het op de evenaar ligt ziet het er heel erg groen uit en heb je nergens verwarming of airco nodig.

Nou ja, met uitzondering van het zuidwesten dan, ook wel het Zwitserland van Afrika genoemd. Het kan daar door de hoogte en de nabijgelegen bergketens met sneeuwglaciers aanzienlijk kouder zijn, maar 's avonds maakt een brandende open haard het dan wel weer zeer behaaglijk.

Uganda is een relatief klein land, slechts 3,5 maal zo groot als België en Nederland samen, maar heel belangrijk door de oorsprong van de 'levensader van Oost-Afrika', de rivier de Nijl, die tevens vele mogelijkheden biedt voor ontspanning zoals het 'whitewater raften' in bijvoorbeeld Jinja.

Het is het enige land in Afrika dat zoveel verschillende eco-systemen in zich verenigd heeft, waardoor je niet alleen in de ondoordringbare regenwouden de vermaarde berggorilla's kunt tegenkomen of onze naaste verwanten de chimpansees, maar waar je in het laagland ook veel savanne moerasdieren aantreft.

Voor de vogelliefhebbers onder u wil ik graag vermelden dat wij een waar paradijs bieden waarin 1028 verschillende vogelsoorten rondfladderen. Iedere lezer van deze mooi reisgids, geschreven en samengesteld door

een oude vriend Paul de Waard, krijgt bij alle bovengenoemde zaken de enorme variëteit aan flora en fauna er gratis bij en ik kan u verzekeren dat de meeste bezoekers ook daarvan zeer van onder de indruk zijn.

U treft in Uganda het originele Afrika aan, waar vele nationale parken en wildreservaten nog onaangetast zijn door menselijke handen, puur natuur. U krijgt hier nog het echte safarigevoel, weliswaar over vaak hobbelige wegen, veelal alleen begaanbaar met gebruikmaking van een 4WD, maar u kunt in ons land nog echt in de wildernis zoeken naar dieren zoals buffels, leeuwen en olifanten, waarbij u zich eigenlijk alléén waant in het park van uw keuze. Voorlopig ontbreekt massatoerisme nog bij ons.

Als u zich ervan wilt overtuigen of hetgeen er over Uganda gezegd wordt écht waar is, dan nodig ik u van harte uit dit prachtige land zelf te komen zien, er aan te ruiken en het dan ook te proeven. Alvast veel leesplezier en daarna een mooie reis toegewenst. Ik verheug mij erop al dat moois met u te kunnen delen.

Mirjam Blaak (Amb.)
Gevolmachtigd Minister in Nederland

Hartebeest

foto: Rob Haarman

ACHTERGRONDEN

HET LAND

Welkom in Uganda, de parel van Afrika

Toen Sir Winston Churchill nog correspondent in Afrika was voor Britse bladen schreef hij in 1908 in zijn verslag over zijn reizen door Afrika in *My African Journey*: 'De trouwe lezers van mijn reisverslagen zullen willen weten welke boodschap ik mee terugbreng. Ik kan het in enkele woorden uitleggen: concentreer u op Uganda! Wat een schoonheid, wat een rijke variëteit in vorm en kleur, wat een overvloed aan natuurschoon, wat een rijkdom aan planten, vogels, insecten, reptielen en groot wild, en dat alles in een onmetelijke ruimte...!! Uganda is werkelijk de parel van Afrika.' Churchill kon het weten, hij had als verslaggever vrijwel het gehele Afrikaanse continent bereisd. Natuurlijk kon hij toen nog niet weten welke narigheid zich in de toekomst in dit werelddeel nog zou afspelen en nog veel minder welke rol hij zelf zou spelen op het wereldtoneel. Hij was slechts gefascineerd door de grootsheid van de natuur tegen de primitieve achtergronden van de bewoners van de landen die in die tijd door met name Engeland werden geregeerd. Hij kon zich geen voorstelling maken van de toekomst waarin het volk, of liever gezegd, de volkeren

Zonsopkomst in Murchison Falls nationaal park

foto: Bas en Miranda

 *International Airport
(bij Entebbe)*

van Uganda, onderdrukt zouden worden door fanatieke leiders, uitgebuit zouden worden door schijnbaar goedwillende en veelbelovende, maar vooral onbekwame, politici die het land over de rand van de afgrond in een regelrecht bankroet stortten. Hij zou er graag getuige van geweest zijn hoe Yoweri Museveni weer orde op zaken stelde en van Uganda een van de politiek stabielste staten van Afrika maakte. Hoe de corruptie bestreden werd en hoe dit tot een 'aanvaardbaar' niveau werd teruggedbracht. Hoe de economie werd opgestuwd en hoe er weer ruimte kwam voor veilig en onbezorgd toerisme.

Uganda is een veilig land, met uitzondering van enkele gebieden langs de noordelijke en zuidwestelijke grens. Elke touroperator weet echter precies wat er mogelijk aan de hand is en, gezien het belang van een stabiel en geleidelijk aan toenemend toerisme, is men er bijzonder aan gehecht de gast een veilig en onbekommerd verblijf te garanderen. Men neemt geen enkel risico. Of u de oorsprong van de Nijl bezoekt of op visite gaat bij de berggorilla's in het Bwindi Impenetrable n.p., uw verblijf in dit schitterende land zal een onuitwisbare indruk achterlaten.

Geografie

Uganda ligt in Centraal-Afrika en wordt doorsneden door de evenaar, geografisch gezien tussen 1 graad zuiderbreedte en 4 graden noorderbreedte, en tussen 29 en 35 graden oosterlengte. In het noorden begrensd door Soedan, in het oosten door Kenia. Zuidelijk van Uganda ligt Tanzania met de grens in Lake Victoria, in het zuidwesten Rwanda en in het westen vindt u R.D. Congo, het vroegere Belgisch Kongo. De westelijke grens wordt min of meer gevormd door de Centraal-Afrikaanse slenk, beter bekend als de westelijke uitloper van de Great Rift Valley. Met een gemiddelde hoogte van ruim 1000 meter is het op veel plaatsen niet merkbaar dat Uganda op de evenaar ligt en dus een tropische klimaat heeft.

Met z'n 236.580 km² is Uganda ongeveer 3,5 keer zo groot als België en Nederland samen. Hemelsbreed bedraagt de afstand tussen Apoka in het noordoosten en Kisoro in het zuidwesten ongeveer 900 kilometer. Om deze afstand over land te bereizen heeft u, afhankelijk van het jaargetijde, enkele dagen nodig. Gedurende de regentijd is het niet altijd mogelijk om iedere plaats in Uganda te bereiken. Het in cultuur gebrachte gedeelte van het vruchtbare land, ongeveer 25%, levert meer voedsel op dan de inwoners nodig hebben.

Het land is geografisch op verschillende manieren onderverdeeld. Het belangrijkste zijn de vier regio's: North, East, West and Central. In totaal zijn er 111 districten en 1 stadsdistrict, de hoofdstad Kampala. Deze plaats neemt een aparte plaats in onder de districten. Tot 2006 was er sprake van 77 districten. Alle districten staan onder leiding van een local council onder leiding van een voorzitter. De districten hebben meestal dezelfde naam als de belangrijkste plaats in dat district. Binnen de districten is een verdere verdeling mogelijk in provincies en gemeenten, hoewel de meeste districten uit slechts één provincie bestaan.

Een andere manier waarop het land is ingedeeld heeft een geschiedkundige achtergrond. In 1962, met de komst van de republiek, hielden

de vier koninkrijken op te bestaan. In 1993 werden om allerlei politieke redenen de koninkrijken hersteld, zij het dat er een meer was dan de oorspronkelijke vier. Het zijn Buganda, Ankole, Toro, Busoga en Bunyoro-Kitara. Elk koninkrijk heeft eigen bestuurlijke verantwoordelijkheden, een eigen vorst en een vlag. Gedetailleerder informatie vindt u bij geschiedenis.

Het landschap

Uganda behoort tot de drie meest bekende Oost-Afrikaanse landen: Kenia, Tanzania en Uganda, maar is wat natuurschoon betreft waarschijnlijk het rijkst bedeed, hoewel het wildleven in beide andere landen intensiever is. Het landschap van Uganda is buitengewoon afwisselend. Hoogvlaktes en dalen wisselen elkaar onverwacht af. Het grootste gedeelte van het land bestaat uit vochtige en droge savannen. Slechts een klein gedeelte bestaat uit laagland, het laagste punt in Uganda, Lake Albert, ligt overigens nog op ongeveer 620 meter hoogte. Op diverse plaatsen vindt men tropische regenwouden. Het land wordt doorsneden door de evenaar. Hooggebergte, waarop eeuwige sneeuw, nodigen bergwandelaars uit tot prachtige tochten. Het hoogste punt van Uganda, 5110 meter, is de Margheritapijk, het topje van Mount Stanley. Deze maakt deel uit van het Rwenzori gebergte, gevormd door de westelijke uitloper van de Great Rift Valley. Dat dit gebergte in het verleden van Arabische handelaren de naam 'bergen van de maan' kreeg, vertelt iets over de structuur van dit niet-vulkanische gebergte. In de directe nabijheid ligt het Kigezi gebergte, beter bekend als 'het Zwitserland van Afrika', met een fors aantal bergen die hoger zijn dan 2000 meter. In het oosten van Uganda is de invloed van de andere uitloper van de Afrikaanse slenk merkbaar. Vooral de omgeving van Mount Elgon, met als hoogste top de 4321 meter hoge Wagagai, wordt door veel toeristen bezocht.

De Great Rift Valley vindt zijn oorsprong in Turkije en loopt via de Dode Zee en de Rode Zee naar Ethiopië waar deze zich splitst in een oostelijk en een westelijk gedeelte. Het oostelijke gedeelte loopt via Kenia en Tanzania. De westelijke arm buigt zich via Uganda weer terug naar Tanzania. Lake Albert, Lake George en Lake Edward zijn ontstaan als gevolg van tal van aardbewegingen. De grote hoogteverschillen veroorzaken klimaatverschillen hetgeen weer directe invloed heeft op de flora en fauna van het land. Lake Victoria is met een oppervlakte van 68.800 km² na het Titicacameer in Zuid-Amerika (8.135 km²) het grootste zoetwaterbekken ter wereld en is mede verantwoordelijk voor de overvloedige regenval die het land zo vruchtbaar maakt.

Uganda wordt doorsneden door vele rivieren, waarvan de Nijl (in Uganda Victoria Nijl genoemd) ongetwijfeld de bekendste is. Deze rivieren maken grote delen van het land tot een vruchtbaar gebied en het is dan ook geen wonder dat de landbouw het belangrijkste bestaansmiddel is. Ook veeteelt is van groot belang en door veel boeren worden die twee activiteiten gecombineerd. Meer dan 85% van de bevolking leeft op het platteland, waarvan weer 80% van het boerenbedrijf bestaat. De rivieren, soms